

Een dijk van een dijk

Tekst **Fokko Bosker**
Foto's **Dico de Klein**

Vanaf de zeedijk tot aan Raerd slingert de Slachtedyk als een wapperend lint door het Friese landschap. Zij verbindt de zilte Waddenkust met het groene hart van Fryslân. Er zijn weinig ecologische paden voor flora en fauna van deze lengte en met zo'n rijkdom aan zeldzame planten en insecten. Met haar 42 kilometer is de dijk een uithangbord van grote waarde voor de Friese natuur en cultuur. Die betekenis laat zich ervaren tijdens de Slachtemarathon.

De hardloper en fietser op de Slachtedyk hebben wellicht weinig oog voor de bijzondere planten en dieren die de Slachtedyk als migratieroute of toevluchtsoord gebruiken. Ze gaan te snel, het nabije groen flitst aan hen voorbij. Zij ervaren wel de geuren, kleuren, ruimte, wind en wolkenluchten die het Friese weidelandschap kenmerken. De wandelaar heeft meer tijd om details, bloemrijke bermen en kruidige slootkanten tot zich te nemen.

Mark Hilboezen en Henk Jager houden zich bij It Fryske Gea bezig met de natuurkwaliteit in

de terreinen. Door de minutieuze inventarisatie van planten en dieren weten zij hoe waardevol deze dijk is als verbindingroute voor planten en dieren. "Ook als refugium is de betekenis groot, soorten die elders niet meer voorkomen houden hier stand. Ze vinden er een veilig onderkomen", aldus Hilboezen. "De dijk heeft een grote botanische waarde."

Kruidenrijkdom

De kruidenrijkdom op en langs de Slachtedyk is groter dan gebruikelijk in het agrarisch landschap, met uitzondering van grasland onder

Bovenaan **De bloeiende Slachtedyk ter hoogte van Hoekens**

natuurbeheer. Boeren hebben een voorkeur voor (kruidenvrij) raaigras. Dat levert productief voer op, maar oogt monotoon omdat het bodemleven en de soortenrijkdom aan planten en insecten sterk afneemt.

Als beheerder van de dijk - met uitzondering van de verharding - stelt It Fryske Gea zich ten doel de natuurwaarden te versterken. Hilboezen: "Het streven is de diversiteit aan bloemen en kruiden te vergroten door niet te klepelen, zoals gebruikelijk was, maar door het gras te maaien en direct af te voeren. Bij klepelen blijven grassen en kruiden in de berm liggen om te composteren. Ze verrijken de grond en maken die vruchtbaarder. Dat is goed voor algemene soorten als fluitenkruid en ridderzuring. Die bloeien korte tijd uitbundig, maar ze verdringen zeldzame grassen en kruiden."

Verschralen

Door de bodem te verschralen neemt de soortenrijkdom toe. Het is dus belangrijk om te maaien en het gras af te voeren. Bauke Dijkstra, bij It Fryske Gea verantwoordelijk voor het beheer van de dijk, vertelt dat het gras inmiddels twee keer per jaar wordt gemaaid en afgevoerd. Een keer in juni/juli en een keer in september/oktober. "Boeren uit de omgeving voeren het maaisel direct af. Dat bevordert de kruidenrijkdom." De boeren gebruiken het maaisel als hooi voor hun paarden, koeien en schapen of als strooisel in de stal.

It Fryske Gea heeft momenteel met tien zogenoemde 'grasruimers' een overeenkomst. "Het gras blijft nog geen dag liggen." Deze aanpak grijpt terug op een eeuwenoude traditie. Ook vroeger werd het bermgras van de Slachte benut door aanwonende boeren.

Droge koeien

Melkveebedrijf Hannema (Tzum) haalt inmiddels ruim tien jaar het gemaaid gras van de Slachtedyk op voor het voeren van pinken en droge koeien. "We doen het een beetje door het andere voer heen", vertelt Piet Hannema. "Dat bevalt goed." Het loonbedrijf in Achlum geeft een seintje als er gemaaid en geharkt wordt en

wanneer de boer er terecht kan. "Zij regelen alles. Dat loopt prima." Hij is 'grasruimer' tussen de zeedijk en Getswerdersyl en op de groene dijk tussen Tzum en Achlum. "Het gras is mooi schoon, daar komt geen verkeer langs."

Gevarieerder maaien

Bij het maaien houdt het loonbedrijf rekening met de Slachtemarathon. De onverharde groene stukken in de route worden gemaaid. De berm niet, zodat de wandelaars en hardlopers nog volop van de bloemenpracht kunnen genieten.

Volgens Hilboezen is het de bedoeling nog gevarieerder te maaien, waarbij stukken met veel gras vaker aan bod komen en bloemrijke delen langer onberoerd blijven. Dat het maai-beheer

effect heeft, blijkt uit opeenvolgende inventarisaties.

"Sinds 2000 brachten we de natuurwaarden vier keer uitvoerig in kaart. De Slachte wordt bloemrijker, vooral in het noordelijke deel tussen de zeedijk en Achlum zien we meer bijzondere soorten en

meer vlinders en bijen." De bijen profiteren van de verhoogde ligging in het vlakke weideland. Wilde bijen gebruiken het dijklichaam als nestgelegenheid.

Hotspot voor argusvlinder

Door de diversiteit aan bloemen en kruiden werd de Slachtedyk een hotspot voor het hooibeestje en de zeldzame argusvlinder. De argusvlinder ging de afgelopen tien jaar in Nederland sterk achteruit. Het is een warmteminnende graslandvlinder en indicatorsoort voor gevarieerde, bloemrijke en structuurrijke graslanden. In Fryslân geldt de vlinder als 'keninginne fan 'e greide', naast koning grutto. Een boegbeeld dus.

Op een beperkt aantal teldagen telden waarnemers 223 exemplaren van de argusvlinder, voor Nederland een uniek aantal. Dat geeft aan dat de omstandigheden ook goed zijn voor andere kritische insectensoorten zoals hooibeestje, wilde bijen en hommels. Zo werden op teldagen in 2018 zo'n vijftien soorten bijen en

Het is dus belangrijk om te maaien en het gras af te voeren

tien soorten hommels geteld. Heel bijzonder. De oude waterkering blijkt een cruciale ecologische verbindingzone voor bloembezoekers in het open agrarische landschap van Noordwest-Fryslân. Een stapsteen voor planten en dieren die de soortenrijkdom in het omliggende weidegebied een krachtige impuls kan geven. Daarvoor is het belangrijk dat meer landbouwers natuurinclusief gaan boeren. Hilboezen: “Als de soorten nieuw leefgebied krijgen, maak je de populaties robuuster. Dat is wel ons streven.”

Met stip op 1

Henk Jager voert voor It Fryske Gea de florakartering uit. Hij trof zeldzame planten aan zoals de paarse morgenster, addertong en

weidehavikskruid. “Dat zijn soorten die je in Fryslân niet zoveel tegenkomt. Elke soort is belangrijk, want al die planten hebben weer hun eigen diertjes en schimmels. Zo is de gele morgenster gastheer voor de morgenstergalwesp en morgensterroest. Hoe meer soorten planten, hoe beter voor de natuur.”

Bijzonder en verheugend vindt hij de aanwezigheid van de paarse morgenster. “Die staat bij mij met stip op nummer 1.” Op bepaalde gedeelten komt hij samen voor met de minder bijzondere gele morgenster. “Dan ontstaat een bruinige kruising. Bijzonder en een leuke bijkomstigheid.”

De paarse morgenster is een cultuurgewas dat al voor de zeventiende eeuw als voedsel werd verbouwd in het Middellandse Zeegebied. De soort is zeer zeldzaam en lijkt op de Slachtedyk stabiel te zijn, terwijl de gele morgenster toeneemt, vooral op het dijkstuk tussen Hidaard en Lytsewierrum. Jager: “De Slachtedyk voegt veel toe aan het landschap en de natuurwaarden. Op sommige stukken komen wel twintig tot dertig verschillende soorten bloemen en kruiden voor in een telvak van twee bij twee meter. Ik kom er graag als alles bloeit en ben heel blij met de dijk. Het is nu vooral zaak de ecologische waarden verder te versterken.”

Rechtsboven **Paarse morgenster/pearse moarnstjer**

Linksboven **Argusvlinder/argusflinter**

Linksonder **De Slachtedijk slingert door het Friese landschap tussen Oosterbierum en Raerd**

Rechtsonder **Weidehavikskruid/seldsum haukkrûd**

